

Entre dues repúbliques

Alan Ward i Koeck

Presentació

El concepte d'andorranitat és un neologisme que porta, potencialment, tota una sèrie d'aspectes dignes d'estudi –tal com ho hem vist fins ara en aquesta Jornada d'Andorra a l'UCE–. Encara que els meus centres d'interès solen ser més aviat històrics i sobre el clima, em voldria centrar per a aquesta presentació en els aspectes de cultura política de l'andorranitat.

D'altra banda, els meus orígens familiars es troben tots al nord d'Europa, una Europa en què es troba una Andorra a la vegada aïllada i molt ben connectada a la realitat política de la resta del continent de la Unió Europea. Per aquests motius, la meua anàlisi dels aspectes de cultura política de l'andorranitat no podrà obviar la connexió europea.

Per què parlar de república?

Considerem l'origen etimològic del terme. Del llatí *res publica* es tradueix literalment com “la cosa pública”, però una traducció més propera a la concepció romana del terme seria “la utilitat pública”.

Recordem que durant l'època de la República romana, els càrrecs públics eren ben bé això: un càrrec. Els edils solien pagar les despeses de les festes nacionals i diverses celebracions de la pròpia butxaca, i fins i tot conduir els assumptes del seu càrrec –assumptes públics, doncs– des de l'interior de les seves residències privades. A més, a part d'alguns càrrecs religiosos, els altres no eren retribuïts per la seva feina. Per ser elegit, no només calia disposar d'una certa quantitat de temps lliure i tenir la voluntat de posar-la a disposició de la cosa pública, sinó a més estar disposat a dedicar una part dels seus ingressos al bé general.

Aquesta concepció no és tan llunyana de la famosa frase de l'antic president dels

Estats Units, John F. Kennedy, quan va dir: “*Do not ask what your country can do for you, ask what you can do for your country.*” Una possible diferència d'interpretació seria que JFK parlava d'un estat en el sentit modern d'estat-nació, concepte totalment aliè al pensament romà. D'altra banda, podem constatar que l'afició de certs joves avui en dia a dedicar-se un temps a objectius humanitaris o tasques socials s'allunya bastant de la voluntat d'ajudar un estat concret, davant la qual cosa tindrien més aviat una certa recança. Aquest fet es troba en gairebé tots els països de l'oest d'Europa, inclòs fins a cert punt Andorra.

De quines repúbliques parlem?

Si torno als meus propis orígens, un d'ells és Irlanda. Com sabeu, Irlanda va estar durant molts anys en mans de forces estrangeres, començant per unes invasions limitades per part dels vikings, continuant amb els normands i després la presència colonial anglesa, que va reprendre de manera oportunista el que els normands havien establert.

Per aquest motiu, l'estat irlandès actual és relativament recent. En la seva primera forma (a partir del 1922), no es deia encara república, sinó Saorstát Éireann. Es podria traduir a la vegada com a “Estat lliure” i com a “Estat de la gent lliure”. Com veieu, l'accent no es posava en el fet de formar un país amb característiques desitjables com ser un estat de dret i basat en principis democràtics, sinó que se celebrava un canvi fonamental en l'estat personal de les persones: havien guanyat una llibertat col·lectiva però també personal prou important.

Imatge 1: Escut oficial d'Irlanda, del 1922 al 1937. Font: Wikimedia.

És només a partir del 1937 que va esdevenir la República d'Irlanda, la mateixa que continua fins avui en dia.

Tornant al cas d'Andorra, també podria parlar de la “República d'Andorra”. Encara que s'hagi de posar entre cometes, ja que no ha existit mai de manera reconeguda oficialment, s'ha fet servir aquest terme en documents tan importants com podien ser els passaports.

En aquest cas, quina interpretació es pot fer de l'ús del terme república? Els autors eren realment conscients d'estar rebutjant de manera implícita la figura

dels coprínceps com a caps d'estat? Seria força interessant poder disposar d'un estudi aprofundit sobre la situació política que ha produït aquest ús del terme República d'Andorra en moments del primer terç del segle xx.

És clar, la connexió entre el nom de República d'Andorra i la República Espanyola no se'ns pot escapar. No és que l'autor d'aquestes línies tingui cap mena de relació amb aquesta última –contràriament a un ampli sector de la població de les Valls–. Una persona nouvinguda a Andorra ha, per força, de quedar sorpresa per

la importància que poden arribar a tenir fets que havien tingut lloc en el que no és res més sinó un país estranger en la consciència política col·lectiva del nostre petit país. No vol dir que no pugui tenir una certa simpatia pels exiliats de la Guerra Civil Espanyola i els seus descendents andorrans, però ha de tenir ben clar que s'està parlant d'una influència forana envers la cultura andorrana.

En resum, les meves arrels em porten a pensar que el terme república porta una càrrega conceptual que pot –o no– correspondre al que volem dir quan parlem d'andorranitat política.

I la democràcia?

El terme grec per a *democràcia*, δημοκρατία, té un significat molt clar: es tracta de la *força* (κράτος) *del poble* (δῆμος). No pot correspondre gaire al terme llatí de república: hi ha un abisme conceptual entre tots dos.

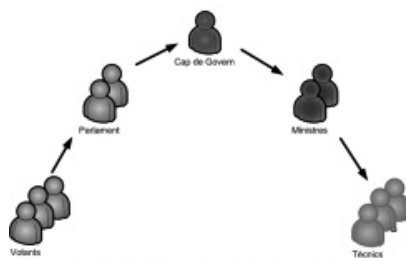
De la mateixa manera que a tot Europa, l'estat republicà té les característiques desitjables de separació de poders i es fonamenta en dret, també es veu com a molt positiu que un país sigui democràtic. Si una persona del nord del continent examina l'estructura política definida per la Constitució, es trobarà de seguida en terreny conegut. El poble –amb un dret de vot malgrat tot prou extens– elegix el poder legislatiu (el parlament) de manera democràtica i aquest nomena el poder executiu (el cap de govern). La cadena de responsabilitats és ben definida, i en última instància és el poble que sembla que decideix el futur polític del país.

Dic sembla perquè si examinem el funcionament real de les institucions, ens trobem amb exactament el mateix fenomen que en altres estats d'Europa: el cap de govern no pot assumir sol totes les tasques executives, motiu pel qual s'ha de fer assistir d'un gabinet ministerial. D'altra banda, els mateixos ministres tenen una tasca prou àmplia per necessitar els serveis d'un col·lectiu de tècnics –altrament coneguts com a funcionaris.

Es pot constatar que la cadena de responsabilitats existeix ben bé: els tècnics responen davant del seu ministre, el ministre davant del conjunt del govern i el seu cap, aquest és responsable davant del parlament i el parlament en última instància haurà de depurar responsabilitats polítiques davant del poble en les pròximes eleccions.

Però –i és la sensació que es pot recollir en l'àmbit del carrer a Andorra– aquesta cadena

teòrica de responsabilitats és massa llarga. Massa sovint els que realment prenen decisions que ens poden afectar en la nostra vida quotidiana real no són uns altres que els tècnics. Esmento la sèrie anglesa de principis dels anys 80, *Yes Minister*. “La durada d'un ministre és de tan sols quatre anys. Però la teva carrera

Imatge 1: Funcionament institucional.

[de funcionari] és fins als 65!" Repetim: aquesta problemàtica seria ben coneguda per a un hipotètic observador originari d'Europa del nord. Les estructures polítiques del seu propi país tindrien molts punts en comú amb les d'Andorra, i també alguns dels mateixos defectes.

Solucions per una democràcia participativa

Una de les solucions que s'han trobat en els països més nòrdics per promoure una democràcia més efectiva és la formació de grups de pressió. Tant als Estats Units com en altres països del nostre entorn, lobbies polítics i organismes socials poden tenir un paper important en la formació d'una política per part dels estaments de l'executiu. També solen tenir una funció important de verificació a posteriori de les actuacions governamentals. Podem veure o no amb bons ulls el fet que aquest tipus de lobby formalment constituït actuï representant de manera exclusiva un cert col·lectiu, i no la totalitat de la població, però pels motius que siguin, no es pot dir que aquesta mena d'iniciativa hagi tingut gaire èxit real a Andorra.

Per contra, una direcció que —a títol molt personal— em sembla interessant és la que s'ha pres en un altre país amb força punts en comú amb Andorra: la Federació Helvètica. Aquest país és relativament petit a Europa i s'hi troba immers però sense formar part de la Unió Europea. També és un país en què l'estructura de les institucions fa que els ciutadans puguin participar de manera molt directa en qüestions polítiques diverses vegades l'any, mitjançant els referèndums cantonals.

Des del 2000 s'ha facilitat aquesta forma de democràcia directa, emprant els mitjans de les TIC i donant accés al vot electrònic a través d'Internet. Potser és important fer notar que les tecnologies emprades no tenen res a veure amb les màquines per votar que varen causar certs problemes durant les eleccions americanes del 2000 i que han estat objecte de crítica tant política com acadèmica.

Imatge 1: Portal de vot electrònic del cantó de Ginebra. URL: <http://www.geneve.ch/evoting/>

L'acceptació popular d'aquesta mena d'iniciativa ha estat prou bona així com la sensació de poder participar de manera real i efectiva en el procés democràtic. El procés té la conseqüència de reduir les etapes existents entre el poble i el poder executiu.

Un altre exemple interessant és l'aplicació del vot electrònic a Estònia per a les eleccions al Parlament, que demostra que l'aplicació real de mitjans tècnics innovadors es pot produir en un país en què l'ús de les eines informàtiques fins fa pocs anys tenia un cert retard respecte a Andorra.

Aquesta mena d'iniciativa no tindria cap inconvenient tècnic per a la seva implantació a Andorra, i per contra pot presentar una sèrie d'avantatges:

- Es poden fer nombroses consultes directes al poble, amb un cost econòmic reduït.
- El sistema és prou flexible per poder organitzar una consulta en terminis molt breus, contràriament a un referèndum o unes eleccions tradicionals.
- Els estaments poden treballar a partir d'un coneixement real –i no suposat o hipotètic– de la voluntat del poble.
- Les persones que es trobin a l'estranger per motius d'estudis (cas habitual a Andorra) o de feina també poden participar en el procés democràtic.
- Atès l'alt índex d'ús de les eines informàtiques en el nostre país, és previsible que una part important de la població tingui accés a un sistema de vot electrònic ja des dels seus inicis. Encara que es mantingui el sistema de vot presencial de manera paral·lela, la reducció del seu ús facilita l'organització logística dels comicis.

Conclusions

Si bé la concepció d'un estat-nació –llunyana del model de *res publica* romana– no desperta l'interès del públic en general i sobretot dels més joves, malgrat tot estan disposats a participar en una república real. Encara quedaria, però, per definir exactament quins continguts volem posar darrere d'aquest terme.

D'altra banda, el procés democràtic andorrà actual es concep com que té els mateixos defectes que en altres països europeus. Una possible solució seria promoure la participació efectiva en el procés democràtic mitjançant l'ús de tecnologies modernes.

En tot cas, la cultura política de l'andorranitat presenta semblances amb la d'altres països d'Europa. Atesa la nostra proximitat física i cultural, creiem que no es podrà enfocar el concepte d'andorranitat des dels seus aspectes polítics sense tenir en compte l'evolució de la resta del continent en què ens trobem immersos.

Alan Ward i Koeck,
enginyer superior en informàtica

Bibliografia

L. Craner Lorrie Craner's Electronic Voting Hotlist.

URL: <http://lorrie.craner.org/voting/hostlist.html>

R. Mercuri "A Better Ballot Box?". *IEEE Spectrum Online*, oct. 2, 2002

A. Ward "A distributed-responsibility electronic voting system". *Proceedings of IADIS International Conference on the e-Society 2006*. Dublín, p. 115-119.

Canton de Genève *Vote par Internet*. URL: <http://www.geneve.ch/evoting>

NOTA

1- Tecnologies de la informació i comunicació. No tan sols es refereixen a l'ús de la informàtica per se, sinó que també s'hi engloben totes les tecnologies de telecomunicacions de dades.